

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.IX.21.317/2008/7.szám

A Magyar Köztársaság Nevében !

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság dr. Rózsa Attila ügyvéd által képviselt felperesnek, dr. Szűcs László ügyvéd által képviselt alperes ellen kártérítés megfizetése iránt a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság előtt G.40.078/2002. szám alatt, szerződés érvénytelenségének megállapítása és kártérítés megfizetése iránt - megismételt eljárásban - 9.G.40.001/2004/91. szám alatt indult és másodfokon a Győri Ítéltábla Gf.II.20.404/2007/5. szám alatti ítéletével befejezett perében, az említett jogerős ítélet ellen az alperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán a 2008. november 25-én megtartott tárgyaláson meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Győri Ítéltábla Gf.II.20.404/2007/5. számú ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 nap alatt 600.000 (Hatszázezer) forint felülvizsgálati perköltséget.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felperes, valamint az alperes jogelődje - az S. Kft. - 1993. szeptemberében írásban rögzítették az S. termékek értékesítésével és forgalmazásával kapcsolatos megbízási szerződésnek nevezett megállapodásukat. A szerződés szerint a felperes tulajdonában álló ingatlanon az alperes hűtőteret és kiszolgáló helyiségeket alakít ki, melyet a felperes depóként működtet. Az S. termékeket az alperes saját fuvarszközeivel szállítja a depóba, majd azokat a felperes szállítja ugyancsak saját eszközeivel a megrendelők telephelyeire. A szerződés szerint a felperest kizárólagos

forgalmazási jog illeti meg - a szerződés mellékletét képező térképnek megfelelően - megyékben az S. termékek forgalmazására, és a felperest az eladott termékek nagykereskedelmi árának 5,8 %-a illeti meg forgalmazási jutalékként. A szerződést a depó műszaki átadásától számított 20 évre kötötték meg a felek. E szerződést 1996. július 1-jén módosították. Újraszabályozták a felperest megillető forgalmazási jutalékot, megállapodtak abban, hogy a felperest elszállítási jutalék is megilleti abban az esetben, ha az S. telephelyéről saját fuvarszközével szállítja el a termékeket és ennek mértéke az elszállított termékek átadási árának 2,05 %-a.

Az alperes - mely 1996. augusztusától volt jogutódja a fenti szerződéseket megkötő S. Kft-nek - 2002. május 29-én közölt levelével a megbízási szerződést azonnali hatállyal felmondta.

A felperes 2002. november 19-én benyújtott keresetében az azonnali hatályú felmondás jogellenességének megállapítását és az alperes kártérítésben való marasztalását kérte.

Az elsőfokú bíróság megismételt eljárásban meghozott közbenső ítéletével megállapította, hogy az alperes azonnali hatályú felmondása érvénytelen, és az alperes kárfelelőssége a felperessel szemben fennáll. Az ítéltábla részítéletével ezt a határozatot rész-közbenső ítéletnek tekintette, azt megváltoztatta és az azonnali hatályú felmondás jogellenességének megállapítására, valamint az ebből eredő kártérítés megfizetésére irányuló keresetet elutasította. A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság rész-közbenső ítéletével a másodfokú bíróság részítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét mint rész-közbenső ítéletet azzal a pontosítással hagyta helyben, hogy az alperes azonnali hatályú felmondása jogellenes volt.

Az elsőfokú bíróság ezt követően meghozott 91. sorszámú ítéletében a felperest kereseti kérelmeinek túlnyomórészt helyt adva kártérítés címén 117,624.326 Ft elmaradt forgalmazási jutalék és ennek kamatai, valamint 58,904.826 Ft elmaradt leszállítási jutalék és ennek kamatai megfizetésére kötelezte az alperest. Ezen túlmenően 17,059.248 Ft kötbér és ennek kamataiban marasztalta az alperest amiatt, hogy a felperes kizárólagossági jogát megsértve 2002. elejétől a felperes helyett a perben nem álló F. Kft-nek biztosította az F. t-i telephelyére való beszállítás és terítés jogát, és további 5,432.982 Ft és kamatai kötbérként való megfizetésére kötelezte az alperest azért, mert ugyancsak a felperes kizárólagossági jogait megsértve elzárta a felperest az S.

Kft. bicskei telephelyén lévő központi raktárába történő beszállítástól és terítéstől is.

Az első fokú ítélet szerint a felperes az alperes jogellenes felmondása folytán elesett 11 év forgalmi jutalékától, emiatt érte elmaradt haszon formájában - az aggálytalan szakvéleményben kimunkáltak szerint - 117,624.326 Ft kár, melynek megfizetésére köteles.

Az elsőfokú bíróság az 1996. július 1-jei szerződésmódosítást - T. L. írásbeli nyilatkozatára és T. K. tanúvallomására is figyelemmel - úgy értelmezte, hogy a tatabányai depóba való leszállítás tekintetében az alperes kizárólagos jogot biztosított a felperes számára. Mivel ezt a jogát egyoldalúan megvonta az alperes 2002. január 1-jétől, köteles megtéríteni a felmondást követő 11 év tekintetében az elszállítási jutalék elmaradása miatt felperest ért kárt.

Az 1993. szeptemberi szerződés megye által érintett területen biztosított a felperesnek forgalmazói kizárólagosságot, ennek megsértése miatt az alperes hat havi forgalom összegének megfelelő kötbér megfizetésére köteles. Az első fokú ítélet rámutatott arra, hogy a szerződésben említett térkép elkészítése és felperesnek való átadása az alperes kötelezettsége lett volna. Ennek elmaradása miatt nem tudta az alperes azon állítását bizonyítani, hogy a megyében található T. és B. helyiség tekintetében a felperest a kizárólagos forgalmazási jog nem illeti meg, és a bizonyítatlanság következménye az alperest terheli. Figyelemmel T. K. érdektelen tanú vallomására is, az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes részére biztosított kizárólagosság kiterjed T-ra is, és az alperes 1999. április 13-a és 2002. február 25-e között megsértette a felperest megillető kizárólagossági jogot.

Az első fokú ítélet szerint átmenetileg megsértette az alperes a megbízási szerződésben írt kizárólagosságot az S. Kft. b-i központi raktárába történő beszállítással kapcsolatban is, ezért az alperest e vonatkozásban is hat havi forgalomnak megfelelő forintösszeg kötbérként való megfizetésére kötelezte. Nem fogadta el az alperesnek azt az állítását, hogy a felperes terítését és beszállítását az alperes érdekkörén kívül felmerült okok akadályozták. Rámutatott arra, hogy az alperes 2000. február 3-án kelt levelében arról tájékoztatta a felperest, hogy az S. központi raktárában csak ISO 9002 minősítéssel rendelkező cégek szállításait fogadják el, ezért az alperes maga végzi 2000. február 4-től a szállításokat. Viszont az S. Kft. 2000. február 8-án kelt faxon arról tájékoztatta a felperest, hogy elégedett volt a felperes szállításaival, nem támasztott további követelményeket a felperessel szemben, és 2000. március 21-ei levelében az alperessel is közölte, hogy az ISO minősítés megkövetelésétől a felperes esetében eltekint. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a b-i raktárba való szállítások leállításával az alperes követett el felróható magatartást.

Alaptalannak találta az elsőfokú bíróság az alperesnek a kötbér mérséklése iránti kérelmét. Döntő jelentőséget tulajdonított annak, hogy a peres felek 20 éves időtartamra kötöttek egymással szerződést, a felperes ennek alapján fejlesztette telephelyét és alakította üzleti tevékenységét, az alperes pedig jogaival visszaélve akadályozta meg a felperes teljesítését. Nem osztotta az alperes azon álláspontját, hogy a felperes megsértette kárenyhítési kötelezettségét. Ezzel kapcsolatban azt hangsúlyozta, hogy a felperes tevékenységének 50 %-a az alperessel megkötött szerződés alapján realizálódott, és további 50 %-a is a perbeli szerződéshez kapcsolódott, ugyanis a felperes döntően az alperes áruival folytatott kereskedelmi tevékenységet. Nyereségét az alperessel megkötött perbeli szerződés alapján érte el, melytől a jogellenes felmondás folytán elesett. Az ezt követően folytatott faipari tevékenységéből csak szerény bevételre számíthat, kimutatható nyeresége nincs. Az alperesnek kellett volna bizonyítania, hogy a felperes megsértette kárenyhítési kötelezettségét, e körben azonban az alperes bizonyítást felajánlani nem tudott. Erre tekintettel a bíróság kármegosztást sem alkalmazhatott.

Az alperes fellebbezésében a marasztalás összegének 10,697.121 Ft-ra és annak járulékaira való leszállítását kérte.

A másodfokú bíróság az első fokú ítélet fellebbezett rendelkezésének részbeni megváltoztatásával az S. Kft. bicskei telephelyére történő szállításokkal kapcsolatos kötbér összegét - számszaki elírás miatt - 5,423.982 Ft-ra szállította le (helyesbítette).

A másodfokú bíróság mindenekelőtt arra mutatott rá, hogy a kisebb méretű vállalkozásnak tekinthető, speciális piaci tevékenységre szakosodott felperes a felmondást követő időszakban igazoltan megkísérelte más jövedelemszervező tevékenység folytatásával kiesett bevételei pótlását. Az alperesnek kellett volna bizonyítania, hogy kárenyhítési kötelezettsége körében további intézkedéseket is kellett volna tennie, és hogy ezen intézkedések eredményesnek is bizonyulhattak volna. Az alperes ezt nem bizonyította, ezért nem lehet megállapítani, hogy a felperes elmulasztotta kárenyhítési kötelezettségét.

Az 1996. július 1-jei szerződés rendelkezései nem egyértelműek és nem állnak maradéktalanul összhangban egymással. Ezért szükség volt a szerződésmódosítás helyes tartalmának megállapítása érdekében tanúk meghallgatására. T. K. az alperes korábbi ügyvezetője tanúvallomásában egyértelműen úgy nyilatkozott, hogy az 1996. július 1-jei módosítás a Depóba történő beszállítást a felperes szerződéses kötelezettségévé tette és ezt B. Z. tanú - az alperes jelenlegi munkavállalója - is megerősítette. Az alperes tehát

egyoldalú intézkedésével jogszerűen nem térhetett volna el a hatályos szerződés kikötésétől, az azzal okozott kárt köteles megtéríteni.

Az alperes kötelezettsége lett volna annak bizonyítása, hogy a t-i telephely nem a felperes, hanem más forgalmazó területéhez tartozott. A felperes forgalmazási területét meghatározó térkép csatolására nem került sor, az alperes 2002. február 8-ai iratában pedig elismerte, hogy a t-i telephelyre a felperes volt kizárólag jogosult terméket szállítani, és ezt T. K. is megerősítette tanúvallomásában. Kétséget kizáróan megállapítható tehát, hogy felperes kizárólagos forgalmazói jogosultságát az alperes megsértette, ezért kötbér fizetésére köteles. A kötbér mérséklésének mellőzése azért volt indokolt, mert az alperes különféle meg nem engedett eszközök igénybevételével kísérelte meg a felperest folyamatosan rábírní a számára kedvezőtlennek ítélt szerződéses kapcsolat felszámolására, ezért felróható magatartása nem eshet enyhébb megítélés alá.

Egyetértett a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság álláspontjával a b-i központi raktárba történő beszállítás akadályozásával kapcsolatban is, és e körben P. I. 2006. augusztus 21-én kelt, teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozatát is értékelte.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és új, a jogszabályoknak megfelelő határozat meghozatalát kérte. Ennek megfelelően kérte, hogy az elmaradt forgalmazási jutalék miatti kártérítés összegét a bíróság 10,693.121 Ft-ra szállítsa le, az elmaradt leszállítási jutalék címén előterjesztett kártérítési követelést pedig utasítsa el. A felperes kötbérköveteléseivel kapcsolatban elsődleges kérelme azok elutasítására, másodlagosan a kötbér mérséklésére irányult, és pedig a t-i telephellyel kapcsolatban 7,491.624 Ft-ra, a b-i telephellyel kapcsolatban 238.000 Ft-ra kérte a megállapított kötbér leszállítását.

Az alperes az első- és másodfokú bíróság új eljárásra utasítását kérte másodlagos felülvizsgálati kérelmében.

Felülvizsgálati kérelmét részletesen a következőkkel indokolta:

A bíróság jogerős döntése folytán mindennemű tevékenység kifejtése nélkül jut hozzá a felperes a 11 évre számított elmaradt forgalmazási jutalékhoz, holott kárenyhítési kötelezettségét is elmulasztotta. Az alperes megfelelően igazolta, hogy a felperes gazdasági tevékenysége megszűnt, 6 éve nem próbálkozik gazdasági tevékenység folytatásával, átmenetileg sem talált olyan megbízást, amellyel kieső bevételeit pótolhatta volna. A felperes tehát kárenyhítési kötelezettségét elmulasztotta és érthetetlen, hogy a másodfokú bíróság ezt miért nem találta bizonyítottnak. Ésszerűen nem belátható, hogy miért az alperestől várt el ezzel kapcsolatban további bizonyítást.

Iratellenesen és tévesen állapította meg a másodfokú bíróság, hogy az alperes megszegte az 1996. évi szerződésmódosításban írtakat. Ezt az okiratot a másodfokú bíróság tévesen értelmezte, a módosító okirat 2. pontja ugyanis nem a kizárólagos leszállítás jogát, hanem csak a leszállítás lehetőségét biztosította a felperes számára és a 3.b. pont is csak azt rögzíti, hogy a leszállítás a 2. pont szerint történik. T. K. tanú is elismerte, hogy a felperes kizárólagos jogát nem rögzítette a szerződésmódosítás.

Az F. t-i telephelyével kapcsolatban a másodfokú bíróság a Pp. 3.§ (3) bekezdés és 164.§ (1) bekezdésébe ütközően hagyta helyben az alperes kötbérben marasztalását. A kötbért mérsékelnie is kellett volna, mert annak mértéke a tényleges 7,5 millió forint kárösszeghez képest túlzott mértékű volt. Nem mellőzhette volna a mérséklést a felmondás jogellenességére hivatkozással, mert ez ugyanazon körülmény kétszeres értékelését jelentette az alperes terhére.

Az alperes megfelelően igazolta, hogy az S. Kft. az alperes akarától függetlenül is mindenkivel szemben megkövetelte az ISO 9002. minősítést. A felperes ennek az elvárásnak nem tudott megfelelni, így az alperes nem felróható módon zárta ki a felperest a beszállítás lehetőségéből. A másodfokú bíróság a Ptk. 246.§-ába ütközően marasztalta önmagában a felmondás jogellenessége miatt kötbérben az alperest, holott a kötbérfizetési kötelezettség jogszabályi feltételei nem álltak fenn. A kötbér összege a tényleges kár huszonháromszorosa volt, ezért ebben az esetben is indokolt lett volna a kötbér mérséklése.

A felperes a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.

A felülvizsgálati kérelem alaptalan, a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem minősül jogszabálysértőnek.

A Legfelsőbb Bíróság mindenekelőtt szükségesnek találja annak kiemelését, hogy bár a felülvizsgálati kérelem utaló megjegyzése szerint az alperes fenntartotta a fellebbezésében előadottakat, a jogerős ítélet felülvizsgálata során az ott írtak figyelembevételére nem volt lehetőség. Míg a fellebbezés az első fokú ítélet elleni jogorvoslat, addig a felülvizsgálat tárgya a jogerős ítélet, melyet a Legfelsőbb Bíróságnak - a Pp. 275.§ (2) bekezdésében írtak értelmében - a felülvizsgálati kérelem keretei között kell felülvizsgálnia. A Pp. 270.§ (2) bekezdése szerint a jogerős ítélet felülvizsgálatát jogszabálysértésre hivatkozással lehet kérni, a Pp. 272.§ (2) bekezdése pedig kimondja, hogy a felülvizsgálati kérelemben a jogszabálysértést meg kell jelölni, és azt is elő kell adni, hogy a felülvizsgálati kérelmet benyújtó

személy a felülvizsgálni kért határozat megváltoztatását mennyiben és milyen okból kívánja. Mindebből egyértelmű, hogy a felülvizsgálati kérelem csak a másodfokú bíróság által elkövetett jogszabálysértéseket kifogásolhatja, a Legfelsőbb Bíróság pedig főszabályként - eltekintve a Pp. 275.§ (2) bekezdés második fordulatában írt kivételektől - csak a felülvizsgálati kérelemben előadottak tükrében, tehát az ott megjelölt okokra figyelemmel vizsgálhatja a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát.

Alaptalanul állítja a felülvizsgálati kérelem, hogy a jogerős ítélet a Ptk. 340.§ (1) bekezdését megsértve hagyta helyben az elsőfokú bíróságnak azt a döntését, mellyel az alperest 117,624.326 Ft elmaradt forgalmazási jutalék megfizetésére kötelezte.

A Ptk. 340.§ (1) bekezdése szerint a károsult a kár elhárítása, illetőleg csökkentése érdekében úgy köteles eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét, amely abból származott, hogy a károsult e kötelezettségének nem tett eleget. A Pk. 36. számú állásfoglalás kimondja, hogy ha a kár bekövetkeztében vagy súlyosbodásában az elvárható magatartást elmulasztó károsult is közrehatott, akkor a károsult maga viseli magatartásának következményét. Ilyen esetben kármegosztásnak van helye és a károkozót nem terheli kártérítési felelősség a kárnak azért a részéért, mely abból származott, hogy a károsult elmulasztotta az elvárható magatartás tanúsítását.

A felperesnek kellett a perben bizonyítani, hogy az alperes jogellenes magatartásával okozati összefüggésben elmaradt forgalmi jutalék formájában kár érte, azt azonban az alperesnek kellett bizonyítania, hogy a kár súlyosbodásában felperes is közrehatott azzal, hogy a törvényben előírt kötelezettségének nem tett eleget. A bizonyítási teher szabálya azt is eldönti, hogy melyik fél hátrányára szolgál, azaz melyik félnek kell viselnie annak a következményét, ha valamilyen perdöntő tény bizonyítatlan marad. Nem az alperesnek kell tehát kimutatnia, hogy a felperes mit nem tett, hanem a felperesnek, hogy mit tett azért, hogy a kárt csökkentse. Ha azonban bizonyítatlan marad olyan piaci lehetőség, amelyet a felperes elmulasztott, ennek következményeit az alperesnek kell viselnie. A Ptk. 340.§ (1) bekezdésében írt kárenyhítési kötelezettség célja - ahogy arra a BH 1987. évi számában 450. sorszám alatt közzétett eseti döntés is rámutatott - nem a károkozónak a kártérítés alól való mentesítése, hanem a károsultat ért vagyoni hátrány csökkentése. Nem várható el ezért a károsulttól, hogy kárenyhítési kötelezettségének teljesítése során aránytalanul nagy terhet vállaljon, aránytalan anyagi áldozatot hozzon. A felperes a perbeli szerződés megkötésekor arra rendezkedett be, hogy húsz évig folytatja a szerződés által meghatározott megbízotti-vállalkozói tevékenységét, e területen tett szert tapasztalatokra, piaci ismeretekre, és az e tevékenység ellátásához szükséges eszközökkel rendelkezett. A felmondásig

gazdasági tevékenysége szinte teljes mértékben - ahogy erre a kirendelt szakértő is rámutatott - az alperestől függött. (Ezt egyébként az alperes sem vitatta, azonban az volt az álláspontja, hogy ennek kockázatát a felperesnek kellett viselnie.) A felmondáskor telített volt az a piac, melyen a felperes a megbízási szerződés hatályban léte alatt mozgott, így nem vezettek sikerre azok a tárgyalások, amelyeket a felperes - nem vitatottan - különböző húsipari gyártó cégekkel (pl. a k-i B. B. Rt.) folytatott. A felperes nem tudott "szerződési lehetőséghez jutni". Próbálkozott fafeldolgozással, megkísérelte feldolgozott faipari termékek behozatalát, és próbált betörni az építőiparba is. Végzett állateledel gyártást, de mivel ez sem volt gazdaságos, e tevékenységét is meg kellett szüntetnie. Állításait a 87/F/54. alatt csatolt szerződésekkel is alátámasztotta. E tevékenységek alapján a felperes ugyan tett szert szerény bevételre, de annak ellenére, hogy az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsította, nem sikerült olyan hasznat hajtó tevékenységet találnia, mellyel akárcsak részben is kompenzálhatta volna az elmaradt forgalmazási jutalék összegét, melytől a jogellenes felmondás következtében elesett.

Helyesen mutatott rá a másodfokú bíróság, hogy az alperesnek kellett volna bizonyítania, hogy a felperes is közrehatott saját felróható magatartásával az őt ért kár súlyosbodásában, ezért a Ptk. 340.§ (1) bekezdés szerinti kármegosztásnak helye van. Tévedés nélkül állapította meg azt is, hogy ennek bizonyítatlansága az alperes terhére esik. Az alperes nem tudta bizonyítani, hogy kereslet lett volna a felperes disztribútori tevékenysége iránt és azt sem, hogy a felperesnek ténylegesen lett volna reális lehetősége arra, hogy gazdálkodásának átszervezésével olyan hasznat hajtó tevékenységet folytasson, amellyel az alperes jogellenes tevékenysége miatt kiesett hasznát csökkenthette volna. Az alperes nem tudott megjelölni olyan a felperes tevékenységi körébe tartozó piaci lehetőséget, amelyet a felperes megragadhatott volna. Ilyen lehetőséget nem ajánlott a felperesnek, holott a felperest ért kár mértékének csökkenésében nyilvánvalóan érdekelt volt. Mindebből pedig az következik, hogy az elmaradt forgalmazási jutalék formájában felperest ért kárt kizárólag az alperes idézte elő jogellenes magatartásával ezért azt megtéríteni köteles. Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy a felperest ért kár mértékét csökkent volna, ha az azonnali hatályú felmondás jogellenességének megállapítását követően az ily módon fennmaradó szerződés alapján teljesítésekre kerül sor. A teljesítés azonban az alperes magatartása miatt már a felmondás közlése előtt lehetetlenült, és ebben később sem következett be változás. Ezért kényszerült a felperes arra, hogy a Ptk. 313.§ alapján - a lehetetlenülés jogkövetkezményét választva - kártérítési igénnyel lépjen fel az alperessel szemben.

A felülvizsgálati kérelem az elmaradt leszállítási jutalék megítélésével kapcsolatban tartalmát tekintve - konkrét jogszabályhely megjelölése nélkül - a Ptk. 207.§ (1) bekezdésének a megsértésére vonatkozott. A Legfelsőbb Bíróság szerint a másodfokú bíróság a Ptk. 207.§ (1) bekezdésének helyes alkalmazásával, az ott írt szempontok megfelelő figyelembevételével állapította meg, hogy miként kell értelmezni a felek 1996. július 1-jei szerződésmódosítását. A felperesnek az volt a perbeli álláspontja, hogy már a szerződésmódosítás előtt is a felperes végezte az alperes telephelyéről a depóba való szállítást, az 1996. július 1-jei szerződésmódosítás pedig már csak szentesíteni kívánta a kialakult tényleges helyzetet. A felperes számlákat is csatolt annak igazolására, hogy már 1994. január és március között is szállított alperesi árukat a depóba saját gépjárművével és azok után jutalékot számolt el. Az alperes tulajdonképpen azt nem vonta kétségbe, hogy ténylegesen a felperes végezte S-ról a depóba a szállítást, csupán azt állította, hogy az ezt lehetővé tevő alperes ugyanakkor nem mondott le arról a jogáról, hogy adott esetben a szállítást másképp oldja meg, tehát nem biztosított a felperes számára kizárólagos leszállítási jogot. Annak megállapításánál, hogy 1996. július 1-jén mi volt a peres felek valódi szerződési akarata, döntő jelentőséget kell tulajdonítani annak, hogy az alperes munkavállalói, illetve vezetői szerint mi motiválta az alperest a megbízási szerződés módosításakor. B. Z., aki 1996-ig a disztribútorokkal is folyamatos kapcsolatban álló kereskedelmi osztályvezető volt, úgy nyilatkozott, hogy az alperes biztosítani kívánta, hogy számíthasson a disztribútor szállítására. T. L. szerint, - aki az alperes jogelődjének értékesítési vezetője, majd az alperes belkereskedelmi igazgatóhelyettese volt - az alperes nem tudta és nem kívánta a leszállítás érdekében gépparkját bővíteni, ezért állapodott meg úgy a felperessel, hogy a depóba való szállítás a felperes joga, illetve kötelezettsége, és ezt követően fel sem merült, hogy az alperes kívánjon a depóba szállítani. Tanúként hallgatta meg a bíróság T. K-t, aki az alperes jogelődjének ügyvezetője, majd az alperes egyik igazgatója volt, és aki az alperes nevében aláírta az 1996. július 1-jei megállapodást. Előadása szerint az alperes szerződési akarata az volt, hogy a disztribútorok - tehát a tatabányai depó esetében a felperes - végezzék a leszállítást, ugyanis nem tudott saját járművel vállalkozni a szállításra. Állította, hogy ténylegesen már 1996. előtt is nemcsak joga, hanem kizárólagos joga volt a felperesnek arra, hogy S-ról a t-i depóba S. termékeket szállítson. Mindezekre tekintettel azt kell megállapítani, hogy a másodfokú bíróság a bizonyítékok helyes értékelése mellett állapította meg, hogy a depóba való szállítás vonatkozásában a felek között kötelelem jött létre, az alperes követelhetette a felperestől az elszállítást, mely a felperesnek szerződéses kötelezettsége volt. A felperes e szerződéses kötelezettségének teljesítése az alperes hibájából lehetetlenült, melyre tekintettel megalapozottan marasztalta

kártérítés címén az elmaradt leszállítási jutalék összegében a bíróság az alperest.

Alaptalanul állítja a felülvizsgálati kérelem, hogy az F. t-i telephelyére való beszállítással kapcsolatban a bizonyítékok téves értékelése mellett hagyta helyben a másodfokú bíróság az alperest kötbérben marasztaló első fokú ítéleti rendelkezést. A másodfokú bíróság döntésének alapját az a ténymegállapítás képezte, hogy a törökbálinti telephely vonatkozásában a felperest megillette a kizárólagos forgalmazás joga. Ugyan a Legfelsőbb Bíróságnak a másodfokú bíróságtól eltérően az az álláspontja, hogy a kizárólagos forgalmazási jog fennállásának bizonyítása a felperest terhelte, ugyanakkor nem látott okot arra, hogy felülbírálja a másodfokú bíróság erre vonatkozó ténymegállapításának helyességét. A másodfokú bíróság ugyanis nem iratellenesen és nem a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelése mellett jutott arra az álláspontra, hogy a t-i telephely vonatkozásában a felperest a kizárólagos forgalmazási jog megillette. Kiemeli a Legfelsőbb Bíróság, hogy T. K. - aki a perbeli megállapodásokat az alperes nevében aláírta - határozottan állította tanúkénti vallomásában, hogy nemcsak B., de T. is a felperes kizárólagos forgalmazási területe volt. Az alperes a felpereshez 2002. február 8-án kelt (F/15/b) alatt csatolt levelében maga is azt állította - éspedig "ellenőrzés után" -, hogy a t-i leadóhelyekre történő beszállítások a felperes terítési körzetébe tartoznak. (Az alperes 2002. május 16-án függesztette fel a felperest megillető szállítási jogot az F. t-i telepén, de még egy nappal korábban - 2002. május 15-én - kelt levelében is igen bizonytalanul fogalmazza meg ezzel ellentétes, megváltoztatott álláspontját, csupán valószínűnek tartotta, de nem állította, hogy a t-i telep mégse a felperes terítési körzetéhez tartozik.)

A bizonyítékok helyes értékelése mellett hagyta helyben a másodfokú bíróság az alperest kötbérben marasztaló első fokú ítéleti rendelkezést az S. Kft. b-i telephelyére való beszállítás akadályozásával kapcsolatban is. E döntés alapját az a ténymegállapítás képezte, hogy a felperesi szállítások megtiltására nem az alperes érdekkörén kívül felmerült okból, hanem az alperes felróható magatartása következtében került sor. Alaptalanul állítja a felülvizsgálati kérelem e ténymegállapítással szemben, hogy az S. Kft. követelte meg valamennyi beszállítótól az ISO 9002 minősítést, melynek a felperes nem felelt meg. Ezzel szemben a per adatai, de elsősorban - ahogy arra a jogerős ítélet is rámutatott - P. I-nek F/28. és F/48. alatt csatolt írásbeli nyilatkozatai egyértelműen bizonyítják, hogy nem az S. Kft., hanem az alperes kívánt ürügyet keresni arra, hogy a felperest a beszállításból kizárhassa. A Spar Magyarország Kft. nem kívánt ilyen követelményt támasztani a

felperessel szemben, és írásba adta, hogy a felperes esetében e minősítés meglététől eltekint.

A Ptk. 247.§-a kimondja, hogy a túlzott mértékű kötbér összegét a bíróság mérsékelheti, de arról nem szól, hogy a kötbér mérséklésére pontosan mely körülmények figyelembevételével mellett kerülhet sor. A Gk. 18. sz. állásfoglalás utal arra, hogy a Ptk. indokolása szerint a bíróság a kötbért csak kivételesen indokolt esetben mérsékelheti, és hangsúlyozza, hogy döntésének meghozatalakor értékelheti a bíróság a felróhatóság fokát, összemérheti a szolgáltatás értékét a kötbér nagyságával, szempont lehet a szerződésszegés folytán felmerült kár mértéke, és a szerződésszegő magatartás súlya is. A Gk. 17. sz. állásfoglalás szerint gazdálkodó szervezetek egymás közötti viszonyában általában akkor lehet helye a kötbér mérséklésének, ha a szerződésszegés folytán számottevő kár nem keletkezett, és olyan körülmények forognak fenn, amelyek a szerződésszegő fél egyébként felróható magatartását enyhébben megítélhetővé teszik. A perbeli esetben a jogerős ítélet nem kívánt élni a kötbér mérséklésével mint kivételes lehetőséggel, ugyanis az volt az álláspontja, hogy nem állnak fenn olyan körülmények, amelyekre tekintettel enyhébben kellene megítélni az alperes felróható magatartását. Döntésének meghozatalakor tehát ezt értékelte döntő súllyal, és erre tekintettel mellőzte a kötbér mérséklését. Figyelemmel arra, hogy a Ptk. 247.§ (1) bekezdése nem írja elő, hogy a szerződésszegéssel okozott kár nagyságának és a kötbér összegének összevetése alapján kellene állást foglalni abban, hogy a kötbér túlzott mértékű-e és emiatt helye van-e a kötbér mérséklésének, és a hivatkozott állásfoglalások szerint is a kár nagysága mellett más tényezők figyelembevételével is indokolt a kötbér mérséklésével kapcsolatos döntés meghozatalánál, a kötbér mérséklésének mellőzése nem ütközött a Ptk. 247.§-ába.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Pp. 275.§ (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Az alperes eredménytelenül nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, ezért köteles megfizetni a felperes ügyvédi munkadíj formájában felmerült felülvizsgálati perköltségét, mely összeget a Legfelsőbb Bíróság 500.000 Ft + ÁFA - mérsékelt - összegben állapított meg a kifejtett ügyvédi munka figyelembevételével a Pp. 270.§ (1) bekezdés, 78.§ (1) bekezdés és a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3.§ (5) és (6) bekezdése alapján.

Budapest, 2008. november 25.

Salamonné Dr. Solymosi Ibolya s. k. a tanács elnöke,

**Dr. Lőrincz Györgyné s. k. előadó-bíró,
Gyöngyösiné Dr. Gyügyei Klára s. k. bíró**

A kiadmány hiteléül:

(Hajdu Mihályné)
bíróági írnok